

VII. Πολιτιστική υποδομή/ ανωδομή

Κατευθύνσεις:
Επανασχεδιασμός των χωροθετήσεων και εγκαταστάσεων των μουσείων της Θήρας στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής.
Ενίσχυση των υποδομών για την προβολή των πολιτιστικών αγαθών της Θήρας.
Πρόγραμμα δράσεων με αυξημένη προστιθέμενη αξία για την ανάδειξη και προστασία του πολιτιστικού υποβάθρου της Θήρας.

Η ανεπανάληπτη πολιτιστική κληρονομιά του νησιού υπό πίεση.

Η Σαντορίνη, η Θήρα, η αρχαία «Στρογγύλη», ή «Καλλίστη», γεννημένη από τη λάβα του ηφαιστείου, τοπίο μοναδικό, δραματικό προς την «Καλντέρα», ήπιο, φιλικό, στον κάμπο, είναι ένας ιδιαίτερος τόπος που ανέδειξε ένα σπουδαίο πολιτισμό ήδη από τους προϊστορικούς χρόνους. Στενά συνδεδεμένη με το μύθο της Αρχαίας Ατλαντίδας συγκινεί και εμπνέει.

Οι γεωλογικές περιπέτειες της μακραινώνης ιστορίας της, καταγεγραμμένες στις κατακόρυφες πλευρές της "Καλντέρας", είναι ένα ανοικτό μουσείο της σταδιακής δημιουργίας της γης πριν από εκατομμύρια χρόνια. Η αρχιτεκτονική της, υψηλής αισθητικής αξίας έχει τις ρίζες της στη φύση του νησιού στο απώτερο ιστορικό παρελθόν.

Η Θήρα παρουσιάζει μία πολυποίκιλη ιστορία, με αρχή στα προϊστορικά χρόνια. Από τους αρχαίους χρόνους η ιστορία της συνεχίζεται αδιάλειπτη έως σήμερα. Μεταξύ των μοναδικών σημείων του πολιτισμού της Θήρας ξεχωρίζουν το Ακρωτήριο, η Αρχαία Θήρα, οι βυζαντινές εκκλησίες (πχ. Επισκοπή) και τα Καστέλια. Αναλυτική περιγραφή των πολιτισμικών χαρακτηριστικών της Θήρας παρατίθεται στην «Καταγραφή Δεδομένων».

Ωστόσο, σήμερα, οι διαρκώς αυξανόμενες τουριστικές ροές έχουν δημιουργήσει ασφυκτικές πιέσεις στα πολιτισμικά χαρακτηριστικά της Θήρας, τα οποία βρίσκονται σε διαρκή άμυνα και χρήζουν άμεσης προστασίας. Οι πολιτιστικές υποδομές του νησιού χρήζουν ποιοτικής αναβάθμισης και επέκτασης.

Προτάσεις για την αναβάθμιση της πολιτιστικής υποδομής.

- Μετεγκατάσταση προϊστορικού αρχαιολογικού Μουσείου από τα Φηρά στο Ακρωτήριο και αξιοποίηση του υφιστάμενου κτιρίου για την ανάδειξη και προβολή της τοπικής αρχιτεκτονικής με προβολή επίσης των κτιρίων του μοντέρνου κινήματος της εποχής μετά τους σεισμούς του 1956. Το προϊστορικό μουσείο πρέπει να χωροθετηθεί εκτός Φηρών, κατά προτίμηση στον ευρύτερο αρχαιολογικό του Ακρωτηρίου (όπως έχει ήδη επιτυχημένα σχεδιαστεί και σε άλλους αρχαιολογικού χώρους).
- Αναβάθμιση του μουσείου ιστορικών χρόνων της Θήρας. Συζητήθηκε η περίπτωση δημιουργίας μουσείου για την αρχαϊκή περίοδο της Θήρας στο Εμπορείο για λόγους χωροταξίας, ως και την ανάδειξη του σημαντικού αυτού «Καστελιού» του νησιού, όμως έχουν ξεκινήσει έργα αναβάθμισης του υπάρχοντος κτιρίου στα Φηρά και το συγκεκριμένο κτίριο είναι αξιόλογο κτίριο του Μοντέρνου Κινήματος που μπορεί επάξια να φιλοξενήσει τα σπουδαία έργα του αρχαϊκού και κλασσικού Θηραϊκού πολιτισμού.
- Παρακολούθηση της πολιτιστικής και περιβαλλοντικής πολιτικής βιώσιμης ανάπτυξης του νησιού μέσω του DMMO, ως αναπόσπαστο τμήμα της τουριστικής πολιτικής.

- Σχεδιασμός διαδρομής και δημιουργία αρχαιολογικού πάρκου στο Καμάρι. Το Καμάρι αποτελεί μια μοναδική ευκαιρία για να δημιουργηθεί ένα ανοιχτό αρχαιολογικό πάρκο με διαδρομές και υπαίθρια εκθέματα. Τα σπουδαία αρχιτεκτονικά στοιχεία βρίσκονται ανάμεσα στα μετασεισμικά κτήρια ως αποτέλεσμα των ανασκαφών της Εφορείας Αρχαιοτήτων. Θα μπορούσε επίσης να αξιοποιηθεί ο χώρος στην αρχή του δρόμου για την Αρχαία Θήρα και να γίνει ένα κέντρο πληροφοριών – ανοιχτό για τους επισκέπτες.
- Ανάδειξη Καστελιών. Η Εφορεία Αρχαιοτήτων Κυκλάδων σε συνεργασία με το Δήμο Θήρας έχει ξεκινήσει να σχεδιάζει τη βελτίωση πρόσβασης στα κεντρικά Καστέλια της μεσαιωνικής Θήρας –όπως ο Σκάρος, ο Πύργος και το Εμπορείο, στο πλαίσιο του προγράμματος MoNa. Αντίστοιχα έργα μπορούσαν να γίνουν και σε άλλα Καστέλια με ενημερωτικές πινακίδες και βελτίωση της προσβασιμότητας για την ασφάλεια των μνημείων και των επισκεπτών.
- Προστασία και ανάδειξη κτηρίων βιομηχανικής ιστορίας. Η βιομηχανική ιστορία της Σαντορίνης είναι κυρίως συνδεδεμένη με την επεξεργασία της μικρόκαρπης τομάτας. Τα εργοστάσια παραγωγής προϊόντων τομάτας αποτελούν ένα σημαντικό κεφάλαιο της σύγχρονης ιστορίας και αρχιτεκτονικής της Σαντορίνης γεγονός που τα καθιστά άξια προστασίας, καθώς τα περισσότερα ρημάζουν. Στην Μεσαριά υπάρχουν εγκαταλελειμμένα εργοστάσια καλτσοποιείας, υφαντουργίας και οινοποιείας. Προτείνεται επίσης η δημιουργία μουσείου της γεωλογίας και φύσης της Θήρας σε πρώην βιομηχανικό κτίριο καθώς και η δημιουργία μουσείου οινοκαλλιέργειας και οινοπαραγωγής σε άλλο πρώην βιομηχανικό κτίριο.
- Προστασία και κήρυξη Κτηρίων Μοντέρνου Κινήματος που χρονολογούνται μετά τους σεισμούς (1956-60) με αρκετά παραδείγματα στα Φηρά, όπως το κτήριο της Εθνικής Τράπεζας, το Αρχαιολογικό Μουσείο, το Δημοτικό κατάστημα (τελεφερίκ), το Γυμνάσιο των Φηρών κ.α. Μεταξύ των υπήρξαν αρχιτέκτονες όπως ο Κ. Δεκαβάλλας, Β. Γρηγοριάδης, Σ. Κονταράτος, Β. Μπογάκος και Ν. Σοπουντζής. Προτείνουμε να συσταθεί επιτροπή που θα προτείνει την προστασία χαρακτηριστικών κτηρίων του μοντέρνου κινήματος.
- Κίνητρα Αναστήλωσης Κτηρίων Νεοκλασικών και Καπετανόσπιτων. Τα κατάλοιπα του σεισμού του 1956 έχουν αφήσει ερειπωμένο ένα μεγάλο κεφάλαιο της οικιστικής ιστορίας του τέλους του 19^{ου} αιώνα. Σπουδαία κτήρια που αρκετά έχουν κηρυχτεί μνημεία νεότερης πολιτιστικής κληρονομιάς μόνο με οικονομικά κίνητρα είναι δυνατόν να διασωθούν και να αναστηλωθούν. Παραδείγματα υπάρχουν σε όλο το νησί. Αναφέρουμε χαρακτηριστικά την οικία Σαρπάκη στα Φηρά, την οικία Σαλίβερου στην Μεσαριά, το παλιό Διοικητήριο στα Φηρά, το Μέγαρο Γκύζη, αλλά και τα πολλά κηρυγμένα καπετανόσπιτα και αρχοντικά της Οίας, της Μεσσαριάς και των Φηρών μεταξύ άλλων.
- Η Σαντορίνη αποτελούσε από πολύ παλιά τοπίο έμπνευσης καλλιτεχνών. Ως εκ τούτου, υπάρχουν εξαιρετικές συλλογές έργων ζωγραφικής με θέμα το νησί. Προτείνεται να διερευνηθεί η δυνατότητα δημιουργίας πινακοθήκης στα διατηρητέα βιομηχανικά κτίρια Μαρκεζίνη στην Μεσαριά.
- Υποστήριξη μικρών μουσείων (πχ. λαογραφικό μουσείο, μουσείο ναυτικής παράδοσης, μουσείο ντομάτας), ίσως μέσω σύμπτυξής τους, όπως στην περίπτωση μικρών Βυζαντινών συλλογών στη Μητρόπολη και στον Πύργο.

Η ένταξη τμήματος της Σαντορίνης και της Θηρασίας στον Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO αναμένεται να έχει ευεργετικές επιπτώσεις. Θα συμβάλλει στην προστασία των μοναδικών τους πολιτιστικών, πολιτισμικών, γεωλογικών, αρχιτεκτονικών χαρακτηριστικών. Το τουριστικό προϊόν τους θα διαφοροποιηθεί σημαντικά από αυτό των υπολοίπων ελληνικών νησιών, αποκτώντας νέα δυναμική και προσελκύοντας επισκέπτες διαφορετικών χαρακτηριστικών, οι οποίοι συχνά είναι και ανώτερου εισοδήματος.

Ως εκ τούτου, είναι εξαιρετικά πιθανό να ενισχυθεί η κατά κεφαλή δαπάνη ανά επισκέπτη αυξάνοντας τα οικονομικά οφέλη για την τοπική κοινωνία και δίνοντας με τον τρόπο αυτό ένα επιπλέον από κίνητρο στην τοπική κοινωνία να προστατεύσει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των δύο νησιών. Ταυτόχρονα αυτή η αλλαγή στη συνείδηση των κατοίκων είναι εξαιρετικά πιθανό να μεταφερθεί και στον τρόπο λειτουργίας των τοπικών παραγωγικών φορέων τάση η οποία μπορεί να συμβάλλει καθοριστικά στη διατήρηση παραδοσιακών κοινωνικών και παραγωγικών προτύπων ανάπτυξης σε διάφορους τομείς, όπως επί παραδείγματι η διατήρηση παραδοσιακών καλλιεργειών.

Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές αυτοδιοίκησης με την ένταξη της Σαντορίνης και της Θηρασίας στον Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO θα έχουν το περιθώριο: (i) να ασκήσουν πολιτικές που θα διασφαλίσουν τα μοναδικά χαρακτηριστικά της περιοχής, (ii) να προβάλλουν διεθνώς και μάλιστα σε στοχευμένο κοινό την περιοχή ως ένα μοναδικό τουριστικό προϊόν, (iii) να διεκδικήσουν πρόσθετους εθνικούς και ευρωπαϊκούς πόρους που θα διασφαλίσουν την ανάπτυξη της περιοχής βάσει των αρχών της αειφορίας.